

สวัสดิรักษา : ความเชื่อของชา

หน้า ขุนภักดี*

ผู้ที่มีใจกว้างและยุติธรรม ย่อมเห็นว่าสวัสดิรักษาเป็นเรื่องที่กล่าวถึงความเชื่อต่าง ๆ ที่น่าสนใจมาก ทั้งนี้เพราะความเชื่อต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นความเชื่อเก่าแก่ดั้งเดิมที่เป็นรากเหง้าของมนุษยชาติที่สะสมและพัฒนาสืบต่อกันมาหลายชั่วอายุคน พฤติกรรมทางสังคมเป็นการกระทำที่มีรูปแบบรวมทั้งการตีความที่แตกต่างกันไปในแต่ละเผ่าพันธุ์ การที่จะเข้าใจความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์จำเป็นต้องมองให้ลึกลงไปในอดีต ดังคำกล่าวที่รู้จักกันทั่วไปของดูแรนที่นักปราชญ์ผู้ยิ่งใหญ่ที่ว่า “ความก้าวหน้าของเรานั้นถ้าจะเปรียบไปก็เหมือนเพียงพื้นผิวของทะเล ซึ่งลึกลงไปมีแต่ความสงบนิ่งไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งใดที่กำลังเป็น เป็นอยู่แล้วและจะเป็น เป็นเพียงความนิยมชั่วคราวที่เรารับยกกันว่าแฟชั่น”^๑

หากเอ่ยถึง “สวัสดิรักษา” หลายคนอาจคิดว่าเป็นเพียงหนังสือเกี่ยวกับสุภาษิตคำสอนทั่วไป แต่แท้ที่จริงแล้ว สวัสดิรักษาเป็นวรรณคดีคำสอนเล่มสำคัญที่ใช้สอนชายสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นให้รู้จักประพฤติปฏิบัติตามความเชื่อ และธรรมเนียมประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ความเห็นของพระยาอนุমানราชชนเกี่ยวกับสวัสดิรักษาข้างต้นจึงสะท้อน

ให้เห็นถึงคุณค่าของ สวัสดิรักษา ในลักษณะที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดความคิดความเชื่อ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทยอันเป็นวัฒนธรรมที่สั่งสมได้เป็นอย่างดี บทความเรื่องนี้จะเป็นการพิจารณาถึงประวัติความเป็นมาของสวัสดิรักษาในฐานะที่เป็นสุภาษิตสอนชายเล่มแรกของไทย และวิเคราะห์ความเชื่อของชาวไทยสมัยก่อนแต่เฉพาะสำนวนของสุนทรภู่เท่านั้น

๑. Phya Anuman, "Swasdi Raksa", *Essays on Thai Folklore* (Bangkok : Sivaphorn, 1968), p. 74.

สุนทรภู่ : เจ้าแห่งกลอนและสุภาษิต

กลอนของสุนทรภู่โดยทั่วไปเป็นกลอนที่ไพเราะ อ่านระรื่น หวานจับหูจับใจ และมักแทรกคำสอนหรือข้อคิดเห็นต่าง ๆ ไว้เสมอ คำสอนส่วนมากจะมีลักษณะเป็นคติเตือนใจอย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับข้อควรประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิต คำสอนของสุนทรภู่ จึงมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย และเป็นที่ติดปากชื่นใจของชาวบ้านที่มักชอบนำไปอ้างสั่งสอนลูกหลานกันทุกยุคสมัย ท่านจึงได้รับการยกย่องว่าเป็น มหากวีและเป็นเจ้าแห่งกลอนและสุภาษิต ที่เด่นที่สุดแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เคยกล่าวว่า “พูดถึงคำขวัญ พูดถึงสุภาษิต แล้วก็ต้องคิดถึงสุนทรภู่ เพราะท่านเป็นคนที่มีผลิตคำขวัญและสุภาษิตมากที่สุดในเมืองไทย และเขียนได้เป็นเล่ม ๆ”^๒ งานคำสอนที่เด่น ๆ ของสุนทรภู่นอกจากสุภาษิตสอนหญิงและเพลงยาวถวายโอวาทแล้วยังมี สวัสดิรักษา คำกลอน ซึ่งเป็นเรื่องที่ได้รับการกล่าวขวัญกันมากอีกเล่มหนึ่ง

สวัสดิรักษาฉบับต่าง ๆ

ความแพร่หลายและชื่นชอบของชาววังและชาวบ้านที่มีต่อ “สวัสดิรักษา” จะเห็นได้จากจำนวนต้นฉบับของสวัสดิรักษาที่มีมากมายหลายสำนวน เฉพาะฉบับที่ผู้เขียนได้สำรวจและค้นคว้าอย่างจริงจังมีถึง ๕ ฉบับ มีทั้งฉบับที่เขียนในสมุทไทยและฉบับที่เป็นเอกสารซึ่งชำระแล้ว แม้เนื้อหาส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันแต่ก็มีรูปแบบการประพันธ์ และรายละเอียดข้อปลีกย่อยแปลกแยกแตกต่างกันอยู่บ้างเล็กน้อย ๆ

สวัสดิรักษาทั้ง ๕ ฉบับ สวัสดิรักษา คำฉันท์ ซึ่งเรียกเป็นคำฉันท์ตามเจ้าของผู้แต่ง แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วเป็นกาพย์ฉบับ ๕๐ บท^๓ และเข้าใจว่าเป็นที่มาของสวัสดิรักษา คำกลอนของสุนทรภู่ด้วย ที่เหลืออีก ๔ ฉบับเป็นคำกลอนได้แก่ สวัสดิรักษา คำกลอนฉบับเมืองเพชร ซึ่งเสยย์ เกิดเจริญได้ต้นฉบับมาจากสมุทไทยคำขนาดเล็ก เขียนด้วยตัวดินสอขาว มีความยาว ๔๓ บท สมุทไทยคำเล่มนี้มีสภาพชำรุดและยังหาฉบับตรวจสอบไม่ได้ ขณะนี้เก็บรักษาอยู่ที่วัดลาด อำเภอมืองเพชรบุรี

๒. ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, “ขอยสวนพลู”, สยามรัฐ ๓๔ (๒๑ กันยายน ๒๕๒๖) : ๗.

๓. สุนทรภู่ (นามแฝง), สวัสดิรักษา คำฉันท์ สุภาษิตสุนทรภู่และสุภาษิตสอนเด็ก พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพนายกำแหง พิบูลสุข (พระนคร : สิริมิตรการพิมพ์, ๒๕๐๖), หน้า ๑-๑๒.

จังหวัดเพชรบุรี^๔ อีกฉบับหนึ่งคือ *สวัสดิรักษา* คำกลอนฉบับหอสมุดวชิรญาณ ที่มะเนาะ ยูเด็น และอำพล สุวรรณธาดา ได้พบที่หอสมุดวชิรญาณ มีวิธีสะกตการันต์แตกต่างจากปัจจุบัน ความยาว ๒๓ บท^๕ ขณะนี้เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ^๖ ฉบับที่นับว่าสำคัญเป็นที่รู้จักกันแพร่หลายคือ *สวัสดิรักษา* คำกลอนฉบับสุนทรภู่ เป็นกลอนเพลงยาว จำนวน ๓๖ บท *สวัสดิรักษา* คำกลอนฉบับสุดท้าย เป็นต้นฉบับสมุดไทยที่ได้จากนางเทียบเผ่าถ่วง ซึ่งคัดลอกจากฉบับสุนทรภู่ การสะกตการันต์ผิดพลาดมาก มีหลายแห่งใช้ภาษาพูดสอบถามได้ความว่าสมุดไทยฉบับนี้เป็นมรดกตกทอดมาตั้งแต่ครั้งปู่ ปัจจุบัน

นางเทียบ เผ่าถ่วง อายุ ๖๕ ปี อยู่บ้านเลขที่ ๓๑ หมู่ ๓ ตำบลถนนขาด อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม นอกจากนี้ยังมี *สวัสดิรักษา* ฉบับหอสมุดแห่งชาติ^๗ และเชื่อว่าอาจมี *สวัสดิรักษา* ฉบับอื่น ๆ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ตามภาคต่าง ๆ อีก

หากพิจารณาเนื้อหาทั้ง ๕ ฉบับ จะสังเกตเห็นได้ว่าเนื้อหาใน *สวัสดิรักษา* คำฉันท์ในคำกลอนฉบับเมืองเพชรและฉบับหอสมุดวชิรญาณมีลักษณะครอบคลุมระเบียบแบบแผนวิธีการดำเนินชีวิตทั่วไปเป็นอันมาก เช่น สอนว่าอย่านำกระบวยมาตักน้ำล้างหน้า จะถอยศกก็เสื่อมราศี อย่านำผ้านุ่งมาเช็ดหน้า หรืออย่านำมาตักตื้อ ทำหมอนหนุน และทำ

๔. เสยย์ เกิดเจริญ, “สวัสดิรักษา”, *มูนิ* ๒ (สิงหาคม, ๒๕๒๔) : ๑๕-๒๒.

๕. มะเนาะ ยูเด็น และอำพล สุวรรณธาดา, “สวัสดิรักษาอีกฉบับหนึ่ง” *วิทยาสาร* ๑๘ (๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๐) : ๓๒-๓๓.

๖. จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ของหอสมุดวชิรญาณในโอกาสไปขอดูต้นฉบับจริง

๗. ขณะที่เขียนบทความนี้ยังไม่ได้เห็นต้นฉบับจริงเพราะยังไม่ได้ขออนุญาตผู้อำนวยการกองหอสมุดแห่งชาติใช้เอกสารโบราณ จึงได้แต่รายชื่อตามบัญชีรายการหมวดวรรณคดี ๘.๑.๒ กลอนสุภาพและคำสอนดังนี้

- *สวัสดิรักษา* สมุดไทยขาว อักษรไทยเส้นหมึก จำนวน ๑ ฉบับ (มีเรื่องแทรก ๑ ฉบับ ความเก่าแก่รืดตำราต่าง ๆ ๑ ฉบับ กรุงพานสอนธิดา ๑ ฉบับ)
- *สวัสดิรักษา* สมุดไทยดำ อักษรไทย เส้นดินสอ จำนวน ๕ ฉบับ
- *สวัสดิรักษา* สมุดไทยดำ อักษรไทยเส้นรงค์ จำนวน ๖ ฉบับ (มีตำรา ๑ ฉบับ สอนหญิงเรื่องแทรก ๑ ฉบับ การรืดตำราต่าง ๆ ๑ ฉบับ สอนเด็กเรื่องแทรก ๑ ฉบับ)
- *สวัสดิรักษา* สมุดไทยดำ อักษรไทยเส้นหมึก จำนวน ๑ ฉบับ
- *สวัสดิรักษา* สมุดไทยขาวดำ อักษรไทยเส้นหมึกจำนวน ๑ ฉบับ (ของเก่า รืดตำราเรื่องแทรก)

ผ้าโพกศีรษะจะเสีราศือปรัยอัมมกล รวม
ทั้งหัวเรื่องเกี่ยวกับการร่วมประเวณี การออก
รบ และอื่น ๆ

ส่วนในสวัสดิรักษาคำกลอนฉบับ
สุนทรภู่และฉบับสมุดไทยของนางเทียบ
เผ่าท้วง มีเนื้อเรื่องคล้ายคลึงกับฉบับดังกล่าว
แต่มีรายละเอียดหรือข้อห้ามน้อยกว่า เป็นต้น
ว่าในหัวเรื่องเกี่ยวกับการร่วมประเวณีและการ
ออกรบ ส่วนข้อห้ามบางเรื่องด้านแบบแผน
การปฏิบัติเกี่ยวกับการดำเนินวิถีชีวิตประจำ
วันไม่มีการกล่าวถึงเลย แต่บางเรื่องที่สวัสดิ
รักษของเก่าไม่เคยพูดถึง สุนทรภู่ก็นำมา
เพิ่มเติมขึ้นให้แปลกออกไป เช่น ห้ามคำว่า
แตก ลม และฝน ห้ามกังวลเร่งวันเร่งคืน
หรือห้ามทักเมื่อพบซากศพ เป็นต้น การที่
คำสอนเหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างเข้าใจ
ว่าถูกตัดออกไปให้เหมาะสม หรืออาจ
พัฒนาเพิ่มขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม
แต่ละสมัย อาทิ เรื่องการออกรบที่กล่าวไว้ใน
สวัสดิรักษฉบับก่อน ๆ จะเน้นให้ผู้อ่านต้อง
ปฏิบัติมากมายหลายประการทั้งก่อนออกไปรบ
และขณะรบแต่ในฉบับสุนทรภู่มีได้เน้นมาก
นัก เพียงแต่แนะนำให้ผู้อ่านแต่งกายด้วยเสื้อ
ผ้าสีตามวันเพื่อให้เป็นมงคลและมีกำลังใจว่า

วันอาทิตย์ใส่สีแดง จันทร์สีขาวนวล อังคาร
สีม่วงปนคราม พุธสีแดง พฤหัสบดีสีเขียว
ปนเหลือง ศุกร์สีเมฆหมอก เสาร์สีดำ และ
มาศึกก็ต้องแต่งให้ถูกสีตามวันด้วยจึงจะป้อง
กันภัยได้ แสดงให้เห็นว่าภาวะสงครามใน
สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นมิได้เป็นการรบครั้ง
ใหญ่ที่น่ากลัวหรือสำคัญมากเท่าสมัยศรีอยุธยา
ตอนปลายหรือสมัยก่อนหน้านั้น

ความเป็นมาของสวัสดิรักษา

สุนทรภู่กล่าวอย่างชัดเจนตอนจบว่า
เนื้อหาของสวัสดิรักษาได้มาจาก *สวัสดิรักษา*
คำฉันท์ ที่กวีโบราณแต่งไว้ แต่สวัสดิรักษา
คำฉันท์อ่านเข้าใจยากและไม่ค่อยมีใครรู้จัก
แจ่มนัก สุนทรภู่จึงนำดัดแปลงแต่งเป็นคำ
กลอนเพื่อให้ช่วยให้อ่านเข้าใจง่ายขึ้นจะได้
จำขึ้นใจแม่นยำ^๘ อย่างไรก็ตามที่มาดั้งเดิม
ของสวัสดิรักษาก็ยังคงเป็นประเด็นที่ต่างถก
เถียงโต้แย้งกันอยู่ ทั้งไม่มีข้อสรุปแน่ชัดผู้
แต่งและนักวรรณคดีได้ชี้แจงและสันนิษฐาน
กันต่าง ๆ นานา *กวีโบราณ* ที่แต่งสวัสดิรักษา
คำฉันท์อ้างว่านำเรื่องมาจากเบญจราชูฎาที่
ชื่อสวัสดิรักษา และไม่ได้ให้รายละเอียดว่า

๘. สุนทรภู่ (นามแฝง), หน้า ๒๑.

เบญจราชทูตมาจากคัมภีร์ไถ่^๙ แท่นันท์ ขำวิไล ให้ข้อคิดที่ดูจะมีน้ำหนักมากที่สุดว่า ข้อความในเบญจราชทูตที่กวีโบราณได้ถอดออกมาเป็นคำฉันท์นั้นคงรวบรวมมาจากมูลเดิมของวัตรปฏิบัติต่างๆ ที่เป็นไปในพิธีการอย่างพราหมณ์ อย่างพุทธ และอย่างไทยที่กวีโบราณนิยมเชื่อกันอยู่ก่อนแล้วนำมาแต่งขึ้นใหม่ให้ชื่อว่าสวัสดิรักษา^{๑๐} กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ อธิบายว่า หลักของเนื้อเรื่องสวัสดิรักษาได้มาจากศาสนาพุทธและพราหมณ์ปนกัน เพราะไทยได้พราหมณ์เป็นครูในทางนิติประเพณีมาตั้งแต่ครั้งกรุงสุโขทัย^{๑๑} ส่วน สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงชี้แจงว่าต้นตำราเรื่องสวัสดิรักษาได้มาจากหนังสือเรื่อง “ประเพณีพราหมณ์ในอินเดีย” ของบาทหลวงเดอบัว ซึ่งกล่าวไว้ในบทที่ว่า ด้วยเสขียวัตรของกฤษณ์^{๑๒} แต่ขุนวิจิตรมาตรา มีความเห็นแตกต่างออกไปว่า เรื่องสวัสดิรักษานี้ น่าจะ

มีเค้ามาทางเปอร์เซีย เพราะตามปกติชาวเปอร์เซียโบราณนิยมการรักษาความสะอาดมากที่สุด ถือความสะอาดว่าเป็นมงคลแก่ตนเป็นอย่างยิ่งและนับเป็นสิ่งสำคัญอันดับสองรองลงมาจากชีวิต การตัดเล็บ การตัดผม การแต่งกายสีตามวันต้องระวังให้เป็นมงคลเสมอ ยกย่องสุนัขให้เป็นสัตว์ที่มีศิริมงคล^{๑๓} ดังนั้นเมื่อสุนทรภู่กล่าวถึงสุนัขไว้ในสวัสดิรักษาว่า “หนึ่งสุนัขมักเฝ้าแต่เห่าหอน อย่าชู้ก่อนคำว่าอัมชาสัย เสียสง่าราศีก็มีภัยคนมิได้ยำเียงเกรงวาจา” ขุนวิจิตรมาตราจึงลงความเห็น ว่า สวัสดิรักษาน่าจะมาจากเปอร์เซียเพราะกล่าวยกย่องสุนัขเหมือนกัน

โดยข้อเท็จจริงแล้วสวัสดิรักษาไม่น่าจะมีรากเหง้ามาจากเปอร์เซีย แต่เชื่อว่าคนไทยโบราณเป็นผู้รวบรวมแบบแผนธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาด้วยความเคยชินแล้วนำมาแต่งขึ้นให้ปรากฏเป็นหลักฐาน และคงแต่งเป็นภาษาบาลีดังปรากฏ

๙. เล่มเดียวกัน, หน้า ๑.

๑๐. ฉันทน์ ขำวิไล, “เรื่องสวัสดิรักษาคำกลอนสุนทรภู่แต่งถวายใคร”, วิทยาสาร ๒๓ (๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๕), ๔๖, ๔๘.

๑๑. กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, หนังสืออ่านภาษาไทยสำหรับรายวิชา ท ๔๐๑, ท ๔๐๒ (กรุงเทพมหานคร ; โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๒๐), หน้า ๑๕.

๑๒. สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สำนัสมเด็จเจ้า ๑ (พระนคร ; โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๕), หน้า ๒๓๔-๒๓๕.

๑๓. กาญจนาภรณ์, คอคิดขอเขียน (ชุดที่ ๔) (พระนคร . รวมสาส์น, ๒๕๑๔), หน้า ๔๖๖-๔๔๒.

ตอนท้ายเรื่องสวัสดิรักษาคำฉันท์ว่า “ข้าขอ
อภัยบาป ข้าเจลาเขลามิ บทบาทพลึงพลาค
ซากเหลือ” จึงชวนให้คิดว่าสวัสดิรักษาน่าจะ
แต่งในสมัยพระสิริมังคลาจารย์เพราะเป็นสมัย
ที่เฟื่องคัวภาษาบาลี^{๑๔}

สมัยที่แต่งสวัสดิรักษา

แม้สวัสดิรักษาจะได้ชื่อว่าเป็นวรรณ-
คดีคำสอนที่ได้รับความนิยมแพร่หลายและมี
หลายสำนวนก็จริง ยกเว้นแต่ฉบับของสุนทร
ภู่แล้ว ฉบับอื่น ๆ ไม่อาจสามารถสืบค้นได้
เลยว่าฉบับใดใครเป็นผู้แต่ง และจะไม่สามารถ
ทราบได้อย่างแน่ชัดด้วยว่า สวัสดิรักษาฉบับ
ต่าง ๆ นั้นมีกำเนิดขึ้นแน่ชัดสมัยใด เท่าที่
ศึกษาค้นคว้ามาแล้วพอจะสรุปได้ว่า สมัยที่
แต่ง เบญจาทูกฤดาชื่อสวัสดิรักษา คงเป็นสมัย
อยุธยาตอนต้นในสมัยพระสิริมังคลาจารย์มหา
ปราชญ์ของลานนาไทยดังกล่าวแล้ว ส่วน
สวัสดิรักษาคำฉันท์นั้น พระราชวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นพิทยาลงกรณทรงสันนิษฐานว่าแต่ง
สมัยอยุธยาตอนปลาย เพราะคู่สำนวนไม่เก่า

นัก^{๑๕} สวัสดิรักษาคำกลอนฉบับหอสมุดชิร-
ญาณ ทั้งมะเนาะ ยูเด็นและอำพล สุวรรณธาดา
ให้ความเห็นว่า ถึงแม้จะมีได้บอกไว้ในบาน
แผ่นกว่าผู้ใดเป็นคนเขียน แต่เมื่อพิจารณาคุ
สำนวนแล้วคล้าย ๆ ของเจ้าพระยาพระคลัง
(หน)^{๑๖} ซึ่งถ้าเป็นเช่นนั้นจริงก็คงแต่งขึ้น

สมัยธนบุรี สำหรับ สวัสดิรักษาฉบับเมือง
เพชร ที่เพิ่งค้นพบเมื่อเร็ว ๆ นี้ ยังไม่มีผู้ใด
สันนิษฐานไว้ แต่เท่าที่ผู้เขียนศึกษาจากเนื้อ
เรื่องตลอดทั้งฉบับแล้วพบว่าผู้ที่แต่งอ้าง
“ตามบุราณฉบับเบื่องบาลี” และจากประวัติ
คำกลอนที่เก่าที่สุดเท่าที่มีหลักฐานปรากฏ
ชัดเจนเป็นสมัยอยุธยาตอนปลาย จึงน่าจะ
เป็นไปได้ที่ผู้แต่งสวัสดิรักษาสมัยอยุธยา
ตอนปลายอาจจะได้ต้นฉบับภาษาบาลีมาเช่น
เดียวกันกับผู้แต่งสวัสดิรักษาคำฉันท์แต่นำมา
แต่งเป็นคำกลอนเท่านั้น ทั้งนี้เพราะเมื่อ
พิจารณาจากภาษาที่ใช้เห็นว่าใกล้เคียงกันมาก
อนึ่งพระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลง-
กรณทรงปรารภถึงหนังสือสวัสดิรักษาคำฉันท์
ไว้ในหนังสือ สุภาษิตสามอย่างว่า “หนังสือนี้

๑๔. มณี พยอมยงค์, ประวัติและวรรณคดีลานนาไทย (กรุงเทพมหานคร : มิตรนราการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

๑๕. ฉันท ขำวไล, “เรื่องสวัสดิรักษาคำกลอนสุนทรภู่แต่งถวายใคร”, วิทยาสาร ๒๓ (๒๒ สิงหาคม ๒๕๑๕) , ๑๖.

๑๖. มะเนาะ ยูเด็น และ อำพล สุวรรณธาดา, หน้า ๓๒.

(สวัสดิรักษาคำฉันท์) จวนจะสูญเต็มทีอยู่แล้ว แม้ในหอสมุดสำหรับพระนครก็มีฉบับสมุดคำเขียนตัวดินสอขาวอยู่ฉบับเดียวเท่านั้น^{๑๑} ซึ่งก็ตรงกับที่ เสยย์ เกิดเจริญกล่าวไว้ว่า “สวัสดิรักษาคำฉบับเมืองเพชรได้มาจากสมุดไทยคำขนาดเล็กเขียนด้วยตัวดินสอขาว” จะเห็นว่าลักษณะต้นฉบับเป็นกระดาษชนิดเดียวกัน เขียนด้วยตัวดินสอขาวเหมือนกัน ดังนั้นจึงอาจสันนิษฐานได้ว่า สวัสดิรักษาคำกลอนฉบับเมืองเพชรน่าจะแต่งขึ้นในสมัยอยุธยาตอนปลายเช่นเดียวกับสวัสดิรักษาคำฉันท์

ส่วนสวัสดิรักษาคำกลอนฉบับสุนทรภู่ มีผู้แสดงความเห็นแตกต่างกันไป ฉันท์ ขำวิไล กล่าวว่า สุนทรภู่แต่งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๒ ราว พ.ศ. ๒๓๖๕-๒๓๖๗^{๑๒} ซึ่งมีความเห็นต้องกันกับสมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพที่ทรงสันนิษฐานว่า เรื่องสวัสดิรักษานี้เข้าใจว่า

คงจะแต่งขึ้นถวายเป็นระหว่าง พ.ศ. ๒๓๖๔ - ๒๓๖๗ ก่อนพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยสวรรคต^{๑๓} คงมีที่ผิดเพี้ยนไปบ้างแก่ระยะเวลาก่อนหลังกันเพียงเล็กน้อยเท่านั้น อย่างไรก็ตามปรากฏว่าความเห็นดังกล่าวขัดแย้งกับ พ. ณ ประมวลมารคที่ทรงสันนิษฐานว่า สุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษาคำกลอนขึ้นราว พ.ศ. ๒๓๘๕ - ๒๓๘๙^{๑๔} และฉันทิชัย กระแสสินธุ์ ชี้แจงว่า สุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษาเมื่อ พ.ศ. ๒๓๙๔ หรือ พ.ศ. ๒๓๙๕^{๑๕} ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งหลังจากที่ผู้เขียนศึกษาข้อมูลต่าง ๆ แล้วเห็นว่าสุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษานี้ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยคงจะได้กล่าวในโอกาสต่อไป

สำหรับสวัสดิรักษาคำกลอนฉบับสมุดไทยของนางเทียบ เผ่าคัง เมื่อพิจารณาจากกระดาษเส้นบรรทัด ลายมือ วิธีเขียน

๑๑. ฉันท์ ขำวิไล, หน้า ๑๓.

๑๒. พ. ณ ประมวลมารค, อ้างฉันท์ ขำวิไลใน “๑๐๐ ปี ของสุนทรภู่” ประวัติคำกลอนสุนทรภู่ (พระนคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๕) หน้า ๒๐.

๑๓. สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, ชีวิตและงานของสุนทรภู่ (พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๖), หน้า ๒๐.

๑๔. สมบัติ จันทรวงศ์, “บทวิเคราะห์การศึกษาทางการเมืองในงานเขียนประเภทนิทานของสุนทรภู่” รักเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๕) หน้า ๑๕๐.

๑๕. ฉันทิชัย กระแสสินธุ์ “สุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษาลาวไคร” วิทยาสาร ๒๓ (๒๒ กันยายน ๒๕๑๕) : ๔๖.

ตัวอักษร ประกอบกับประมาณอายุของผู้เป็นเจ้าของสมุดไทยโดยสอบถามจากทายาทซึ่งมีศักดิ์เป็นหลาน และปัจจุบันมีอายุ ๖๕ ปีแล้ว เห็นว่าคงคัดลอกขึ้นในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยท่งจำจากฉบับสุนทรภู่

สุนทรภู่แต่งสวัสดิศักริษาถวายใคร

ประเด็นนี้ยังคงเป็นปัญหาสับสนที่ต่างถกเถียงกันในวงวิชาการว่า สุนทรภู่แต่งสวัสดิศักริษาถวายใครกันแน่ ซึ่งมีความคิดเห็นเป็นหลายกระแสไม่เป็นที่ยึดลงแนวเดียวกันได้ กล่าวคือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงเล่าว่า “มาถึงตอนปลายรัชกาลสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย โปรดให้สุนทรภู่เป็นครูสอนหนังสือถวายพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอาภรณ์ สุนทรภู่จึงแต่งกลอนเรื่องสวัสดิศักริษาถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์”^{๒๒} พ. ณ ประมวลมารคทรงสันนิษฐานว่าแต่งถวายกรมพระราชวังบวรวิไชยชาญเมื่อได้รับอุปถัมภ์จากเจ้านายในวังหน้าตอนบั้นปลายของชีวิต^{๒๓} ฉันทน์ ขำวิไล มีความเห็นเป็น ๒ แนวแตกต่างกันไปตามวัย และประสบ

การณังนี้ มีความเห็นแรกเหมือนกับสมเด็จพระยาดำรง ฯ เมื่อครั้งแต่งหนังสือชื่อ ๑๐๐ ปีของสุนทรภู่ โดยได้กล่าวว่า “จะอยู่ในราว พ.ศ. ๒๓๖๕ – ๒๓๖๗ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรด ฯ ให้สุนทรภู่เป็นครูสอนหนังสือถวายสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอเจ้าฟ้าอาภรณ์ ซึ่งมีพระชนมายุในระหว่าง ๗ – ๙ พรรษา สุนทรภู่ได้แต่งกลอนเรื่องสวัสดิศักริษาถวายไว้เรื่องหนึ่ง เข้าใจว่าจะแต่งเป็นอนุสรณ์คล้ายกับเป็นจดหมายเหตุ”^{๒๔} ต่อมาอีกประมาณ ๑๗ ปี ท่านกลับมีความเห็นไปอีกทางหนึ่งว่า “ถ้ากลอนเรื่องสวัสดิศักริษานี้ สุนทรภู่คงจะแต่งในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยระหว่าง พ.ศ. ๒๓๖๓ – ๒๓๖๗ ในเมื่อมีพระราชประสงค์ให้สุนทรภู่ถวายพระอักษรแก่เจ้าฟ้าอาภรณ์อันเป็นวิชาสามัญตามวิญญูของพระองค์ท่าน ซึ่งมีพระชนมายุ ๔ – ๕ พรรษานั้นแล้ว จึงทรงพระราชปรารภถึงเจ้าฟ้ามงกุฎซึ่งมีพระชนมายุในระหว่าง ๑๗ – ๒๑ พรรษา ตามกฎมณเฑียรบาลเท่ากับเป็นองครักษ์ทายาทควรจะรู้ราชนิติแบบแผนประเพณีสำหรับจะได้ทรงสืบสันตติวงศ์ต่อไป จึง

๒๒. สมเด็จพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, หน้า ๑๑.

๒๓. สมบัติ จันทรวงศ์, หน้า ๑๕๐.

๒๔. พ. ณ ประมวลมารค, หน้า ๒๐.

รับสั่งให้สุนทรภู่หาเรื่องแต่งถวาย เรื่องสวัสดิรักษา ซึ่งเดิมเป็น คำฉันท์ จึงกลายมาเป็นคำกลอนทูลเกล้าฯ ถวายเจ้าฟ้ามงกุฎไคร์ทรงศึกษาในระยะเดียวกันกับถวายพระอักษรเจ้าฟ้าอาภรณ์^{๒๕} ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์ มีกระแสนความคิดแนวเดียวกับ พ. ณ ประมวลมารค คือ “คำกลอนสวัสดิรักษานั้นแต่งถวายพระองค์เจ้าชาย ยอดยิ่งยศบวร ราโชรสรัตนราชกุมาร ผู้ซึ่งต่อมาได้รับสถาปนาเป็นกรมหมื่นบวรวิไชยชาญกรมพระราชวังบวรสถานมงคล^{๒๖} เจือ สตะเวทิน มีความคิดสอดคล้องกับสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอาภรณ์ พระราชโอรสองค์ใหญ่ซึ่งประสูติกับเจ้าฟ้าคุณทูลทิพยวดี พระอัครชายา นับว่าสุนทรภู่ได้เป็นครูของเจ้านายซึ่งอาจได้ฟังพระคุณต่อไปในภายหลังตอนเป็นครูเจ้าฟ้าอาภรณ์^{๒๗} สุนทรภู่ได้ประมวล ราช จริยวัตร อันดีงาม ขึ้นเป็น หนังสือเรื่อง สวัสดิรักษา ถวายเจ้าฟ้าอาภรณ์”^{๒๘}

โดยทั่วไปนักวรรณคดีเชื่อกันว่า สุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษาถวายเจ้าอาภรณ์ ตามที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้าอาภรณ์ ทรงสนนินฐานตามหลักฐานที่ปรากฏอย่างแน่ชัดว่า สุนทรภู่เคยเป็นครูของเจ้าฟ้าอาภรณ์ (ส่วนเจ้านายองค์อื่น ๆ ที่อ้างพระนามถึงไม่มีหลักฐานยืนยัน) กรณีนี้อาจมีผู้คัดค้านว่าไม่น่าเป็นไปได้ เพราะพิจารณาจากพระชนมายุของเจ้าฟ้าอาภรณ์เห็นว่ายังน้อยนัก ประมาณ ๙ พรรษา ซึ่งไม่น่าจะเข้าใจเรื่องที่สอนบางเรื่อง เช่น เรื่องการร่วมประเวณี หรือการออกรบอย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากข้อเท็จจริงแล้ว การสอนเรื่องดังกล่าวแก่ผู้ที่มีอายุยังน้อยในชั้นแรกนั้นผู้เรียนอาจจะไม่เข้าใจจริง ๆ แต่อย่างน้อยที่สุดก็ได้รับการปลูกฝังให้จำใส่ใจไว้ว่าควรหรือไม่ควรปฏิบัติเพียงใดอย่างไรเมื่อถึงวัยอันสมควรก็จะสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสม อนึ่ง หากพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมของสังคม ประเพณี และพันธะหน้าที่ของผู้ชายไทยในอดีตย่อมไม่น่าแปลกใจที่เจ้าฟ้าอาภรณ์จะทรงรับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับ “พันธะหน้าที่” ของผู้ใหญ่ในขณะที่ยังทรงพระชนม์เยาว์วัย

๒๕. ฉันทิชย์ จ้าวไค, หน้า ๕๕

๒๖. ฉันทิชย์ กระแสสินธุ์, หน้า ๓๐

๒๗. เจือ สตะเวทิน, สุนทรภู่ (กรุงเทพมหานคร : สุทธิสารการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๕๐

เพราะอีกไม่กี่ปีต่อมาอาจจะทรง “ออกเรือน” และทรงมีหน้าที่สำคัญในราชการ (คนสมัยก่อนส่วนมากมักออกเรือนหรือแต่งงานกันแต่อายุน้อย ๆ) ดังนั้นข้อถกเถียงในประเด็นที่ว่า “สุนทรภู่แต่งสวัสดิรักษาถวายใครใช้เจ้าฟ้าอาภรณ์หรือไม่” จึงไม่น่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความเข้าใจ ไขว้เขวไปว่า สุนทรภู่ไม่ได้แต่งสวัสดิรักษา ในสมัยรัชกาลที่ ๒

สวัสดิรักษา : สุภาพิตสอนชายเล่มแรกของไทย

เนื้อหาของสุภาพิตส่วนมากมักกล่าวเป็นคำสั่งสอนในเรื่องต่างๆ แก่คนทั่วไป เช่น โคลงโลกนิติของสมเด็จพระเจ้ากรมพระยาเดชาดิศร อิศริญาณภิชิตของหม่อมเจ้าอิศริญาณ และประชุมโคลงสุภาพิตพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื้อเรื่องของสุภาพิตดังกล่าวเป็นคติเกี่ยวกับการครองตนครองชีวิตในตำแหน่งต่างๆ ทุกแห่งทุกมุมทั้งทางโลกและทางธรรมและยังมีสุภาพิตที่กล่าวสอนหญิงโดยเฉพาะที่เราเคยรู้จักหรือได้ยินกันก็คือ กุณาสอนน้องคำฉันท์ของพระยาราชสุภาวดีและพระภิกษุอินท์ สุภาพิต

สอนหญิงคำกลอนของสุนทรภู่ กุณาสอนน้องคำฉันท์ของกรมสมเด็จพระปรมานุชิตชิโนรส และคำฉันท์สอนหญิงจากหนังสือวชิรญาณซึ่งไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง^{๒๔} เนื้อเรื่องของสุภาพิตดังกล่าวเป็นข้อควรประพฤติปฏิบัติของกุลสตรีอย่างแท้จริง สอนหญิงทุกอิริยาบถตั้งแต่กิน นอน นั่ง ยืน เดิน ตลอดจนการบ้านการเรือน การครองคน การครองตนทั้งในวัยสาวและวัยสมรสแล้ว เป็นสุภาพิตสมสมัยที่ใช้ได้เสมอไม่มีวันตาย

ส่วนสุภาพิตที่กล่าวสอนชายโดยเฉพาะที่เป็นเรื่องสอนการปฏิบัติตนในอิริยาบถต่างๆ ประจำวันนั้น ได้แก่ สวัสดิรักษา จริงอยู่ถึงแม้ก่อนหน้านั้นจะมีวรรณคดีคำสอนเพื่อสอนชาย แต่ก็เป็นการสอนเฉพาะเรื่อง ไม่ได้สอนเรื่องต่างๆ ไป เช่น บทพระราชนิพนธ์ ๓ เรื่องในสมเด็จพระนารายณ์ ได้แก่ โคลงทศรถสอนพระราม เป็นคำสั่งสอนราชธรรมสำหรับกษัตริย์ โคลงพาลีสอนน้อง เป็นคำสั่งสอนหลักความประพฤติของข้าราชการที่พึงปฏิบัติต่อกษัตริย์ โคลงราชสวัสดิ กล่าวถึงหลักความประพฤติของอำมาตย์ข้าราชการบริพารผู้อยู่ใกล้ชิดกษัตริย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีกาพย์

๒๔. คำฉันท์สอนหญิง พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานฉนุปณิกศพนางปุ่น สำเนียงพิน (พระนคร : โรงพิมพ์กรมแผนททหารบก, ๒๕๐๔), ๔๓ หน้า

สุภาษิตสอนชาย ไม่ทราบชื่อผู้แต่งเป็นหนังสือสอนชายล้วน ๆ เช่นกัน แต่แนวการสอนในเรื่องนี้เป็นไปชนิดตรงกันข้าม คือแทนที่จะสอนให้ชายประพฤติดีประพฤติชอบกลับสอนให้เขาเปรียบหญิงในเชิงเจ้าชู้ ไร้สาระในค่านิยมและคติจะกระหนาบกาย^{๒๕} เหมาะที่จะเรียกว่า “สุภาษิตสอนชาย” มากกว่า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า *สวัสดิรักษา* เป็นสุภาษิตสอนชายเล่มแรกของไทย อย่างแท้จริงที่สอนให้ชายปฏิบัติตามได้อย่างง่าย ๆ เกี่ยวกับอริยาบถต่างๆ เช่น นั่ง นอน ยืน เดิน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันของคนไทยมาแต่อดีต ทั้งนี้เพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้ปฏิบัติ

สวัสดิรักษาจึงมีจุดประสงค์สำคัญเพื่อต้องการสอนหรือให้แนวคิดแก่ชายสมัยก่อนได้ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติตนในการดำเนินชีวิตให้ถูกต้องตามแบบธรรมเนียมประเพณี^{๓๐} ซึ่ง

คนไทยต่างนิยมเชื่อถือกันมาแต่โบราณ สุนทรภู่มีความเชื่อตามบรรพบุรุษ และต้องการถ่ายทอดให้แก่อนุชนรุ่นหลัง แต่เนื่องจากสำนวนเก่ายากที่จะเข้าใจ ท่านอยากสอนง่าย ๆ จึงนำมาแต่งเป็นคำกลอนดังที่กล่าวว่า “บทบุราณท่านทำเป็นคำฉันท์ แต่คนนั้นไม่แจ่มแจ้งสงสัย จึงกล่าวกลับซับซ้อนเป็นกลอนไปหวังจะให้เจนจำได้ช้านาน” สุนทรภู่เชื่อว่าการปฏิบัติตามสวัสดิรักษาย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีสิริมงคลประสบความสุขความเจริญในชีวิตได้อย่างแท้จริง

การถือมงคลเป็นความเชื่อของคนโบราณที่มีอยู่แทบทุกชาติทุกภาษา ชาวโรมันกรีก ถือเอานกเป็นเครื่องหมายแห่งมงคล ตื่นขึ้นมาก่อนเข้าจะต้องคว้าเห็นนกอะไรแล้วจึงทำนายว่าจะมีโชคหรือร้าย ชาวจีนโบราณถือว่าน้ำเป็นเครื่องหมายแห่งมงคลแทนความอยู่เย็นเป็นสุข ตื่นเช้าขึ้นมาจึงต้องพยายาม

๒๕. ประจักษ์ ประภาพิตยกร, “สุภาษิตสอนชาย”, *โลกของภาษาและวรรณคดี* (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนบุ๊กสโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๔๘-๑๖๔.

๓๐. เสฐียรโกเศศกล่าวไว้ใน *การศึกษาเรื่องประเพณีไทย* ว่า ธรรมเนียมประเพณีหมายถึงประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญ ไม่มีลูกมีผิดเหมือนเรื่องจารีตประเพณี ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนอย่างเรื่องขนบประเพณี ผู้ใดทำผิดหรือฝ่าฝืนธรรมเนียมประเพณีก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสลักสำคัญอะไรนัก นอกจากจะเห็นว่าผู้ขาดการศึกษาหรือเสียดสมบัตินั้น ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องทนุมนและถกกันเป็นธรรมเนียมสืบ ๆ กันมาในหมู่คณะ เช่น อย่างเรื่องกิริยามารยาทเกี่ยวกับอริยาบถทั้งสี่คือ เดิน นั่ง นอน ตลอดจนการกิน การพูดจา การแต่งตัว และอื่นๆ อีกมากมาย สิ่งเหล่านี้เล็ก ๆ ที่เกิดมาย่อมได้รับการอบรมสั่งสอนสืบต่อกันมา หรือไม่ก็รับรู้ด้วยตนเองจากที่เห็นผู้ใหญ่หรือคนอื่นปฏิบัติกันอยู่

มองให้เห็นน้ำก่อนสิ่งอื่น จากมงคลที่ป็น
บอกว่า อินเดียโบราณบางพวกถือการได้เห็น
สิ่งดี ได้ยินสิ่งดี ได้สูดกลิ่นหอม และการ
ได้ลิ้มรสอาหารที่อร่อยเป็นมงคล^{๓๑} แต่บาง
พวกก็ถือมงคล ๓ ประการ ๖ ประการ ๘
ประการและ ๓๘ ประการ^{๓๒} ด้วยเหตุนี้สุนทร
ภู่จึงอาศัยสิริมงคลเป็นมูลเหตุจงใจให้ทุกคน
บังเกิดความศรัทธา มีความเชื่อเรื่องมงคล
เสียก่อน เมื่อคนมีศรัทธาความเชื่อมั่นแล้ว
การสั่งสอนถ่ายทอดก็ย่อมกระทำได้ง่าย และ
เพื่อให้จำได้ติดปากขึ้นใจ ลมียาก สุนทรภู่
จึงผูกคำสอนเป็นบทร้อยกรองสั้น ๆ ประเภท
คำกลอนให้ผู้อ่านผู้ฟัง ได้ใช้สติปัญญาวิจิ
วิจารณ์และวิเคราะห์ให้รู้ความจริงอย่างชัดแจ้ง
ด้วยตนเองโดยไม่ชี้แจงเหตุผลรายละเอียดแต่
อย่างใด คนที่ฉลาดและเข้าใจคิดอย่างแยบ
คายย่อมจะเข้าใจและรู้อย่างได้ จะสามารถ
ปฏิบัติได้ถูกต้องตามที่มุ่งสอนไว้ ส่วนคนที่
ขาดความนึกคิดที่เข้าใจ แม้จะไม่สามารถตี
ความหรือเข้าใจคำสอนที่แท้จริงที่ผูกซ่อนเอาไว้

ไว้ แต่ด้วยความเลื่อมใสศรัทธาที่มีอยู่จะทำ
ให้อยอมรับคำสอนที่สุนทรภู่เขียนไว้นั้นอย่าง
ง่ายดายและยอมประพฤติปฏิบัติตามในที่สุด

คำสอนในสวัสดิรักษา

คำสอนในสวัสดิรักษาที่สุนทรภู่ได้นำ
มาถ่ายทอดเผยแพร่เป็นประมวลความเชื่อต่าง ๆ
ที่คนโบราณได้ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นผลดี
ทำให้มีความสุขความเจริญเป็นมงคลแก่ชีวิต
ดังได้กล่าวแล้ว แต่เรื่องที่น่าสนใจนั้นไม่
ได้จัดไว้เป็นหมวดหมู่ให้เห็นชัดเจน แล้ว
แต่ว่าอยากสอนสิ่งใดก็กล่าวออกมาว่าห้ามอย่าง
นั้นอย่างนี้เพราะจะเกิดโทษเป็นอัปมงคล ควร
ทำอย่างนั้นอย่างนั้นจะได้มีความสุข ปราศจาก
โรคร้าย มีคนรักใคร่นับถือ ฯลฯ เป็นมงคล
ในบทความนี้จะขอจัดหมวดหมู่พอเป็นสังเขป
ตามที่พิจารณาเห็นว่า คำสอนในสวัสดิรักษา
มีวัตถุประสงค์จะถ่ายทอดความเชื่อให้ชาวไทย
ปฏิบัติตามใน ๓ ลักษณะดังนี้

๓๑. วราภรณ์ บำรุงกุล, “สวัสดิรักษากับการตีความ”, อ้างถึง มังมงคล หน้า ๔๐ ใน *ศรีนครินทร์
วิโรตพิชญ์โลก* ๔ (สิงหาคม-พฤศจิกายน ๒๕๒๑), หน้า ๔๘.

๓๒. ดูพระยาอุปทิศศิลปสาร, *คำประพันธ์บางเรื่อง* (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๔),
หน้า ๒๑ เสฐียรโกเศศ, *หิโตปเทศ* (พระนคร : อมรการพิมพ์, ๒๕๐๑), หน้า ๑ พระบัญญัติรังดี, “มงคล ๘
และมงคล ๓๘”, *ประชุมคติธรรมและพิธีการทางศาสนาบางเรื่อง* (พระนคร : โรงพิมพ์เลื่องเชื่องจงเจริญ, ๒๕๐๑),
หน้า ๑๒-๑๓ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐาภิมาเถร) *มงคลในพระพุทธศาสนา* (พระนคร : ประชาชน, ๒๕๑๔),
หน้า ก-ค.

๑. คำสอนเกี่ยวกับศาสนา
๒. คำสอนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย
๓. คำสอนเกี่ยวกับผลทางจิตใจ

คำสอนเกี่ยวกับศาสนา

ส่วนมากจะเน้นเกี่ยวกับแนวปฏิบัติ ตามคำสอนของศาสนาต่าง ๆ เช่น ศาสนา พราหมณ์^{๓๓} หลักหรือกฎของศาสนาอิสลาม^{๓๔} ประเพณีปฏิบัติตามแบบชาวพุทธ หรือตาม ประเพณีความเชื่อของชาวจีน^{๓๕} และชาว ญี่ปุ่น^{๓๖} เป็นต้นว่าลัทธิศาสนาพราหมณ์เชื่อว่าคงคาเป็นแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์ ผู้ใดได้อาบน้ำชำระร่างกายในแม่น้ำคงคาจะสามารถล้างบาป

ทั้งทางร่างกายและจิตใจให้หมดสิ้นไปได้^{๓๗} ความเชื่อเรื่องนรกถ่ายทอดสืบต่อกันมาตั้งแต่ คริสต์สมัยสุโขทัย และสุนทรภู่คงเห็นว่า น้ำมี คุณค่าที่ให้อะไรขึ้นเป็นสำคัญแก่สิ่งมีชีวิต ทั้งหลายซึ่งจะขาดน้ำไม่ได้ ดังนั้นสุนทรภู่จึง สอนว่า “เมื่อสร่งน้ำสำเร็จเสร็จธุระ คำนับ พระคงคาเป็นอาจินต์” เป็นการเตือนให้ทุกคนรู้จักระลึกถึงคุณของน้ำ นอกจากนี้สุนทรภู่ ยังเน้นให้ทุกคนมีความกตัญญูรู้สำนึกในบุญ คุณของธรรมชาติที่ช่วยเอื้ออำนวยให้สิ่งมีชีวิต ดำรงอยู่ได้อย่างผาสุก ได้แก่แสงอาทิตย์และ แสงจันทร์ เพราะถ้าขาดแสงดังกล่าว บรรดา สิ่งมีชีวิตทั้งหลายย่อมจะต้องตายลงหมดสิ้น

๓๓. เปลื้อง ณ นคร, *อ่านวรรณคดี* (พระนคร : บารุงสาส์น, ๒๕๑๕), หน้า ๔๐๕

๓๔. พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, *นิทราชาคริต* (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, ๒๕๐๒), หน้า ๑๓๓ มีคำอธิบายว่า กาหลิบเป็นทั้งพระเจ้าแผ่นดินและผู้สืบทอดจากพระมหากษัตริย์ จึงทรงเป็นทั้งพระประมุข ของชาติและศาสนา พระองค์ทรงปฏิบัติตามลัทธิศาสนาและทรงรักษานบธรรมเนียบประเพณีอย่างเคร่งครัด เป็น ต้นว่า ต้นบรรทมขนิมนต์การพระอาทิตย์ทุกเช้าดับพระราชนิพนธ์ที่ทรงกล่าวดังนี้

“ตะวันเกินเขตท้าว นมัสการ
ไปขาดเคศแก้วร วางแว้ว”

แต่ยกยะ บินฮาริส เป็นผู้ให้สัมภาษณ์พิเศษคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรเมื่อวันที่ ๕ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ให้ทราบว่า มุสลิมนับถือพระมหากษัตริย์หรือพระอัครเสนาบดีเป็นพระผู้เป็นเจ้าของเขาเท่านั้น ไม่มีการไหว้พระอาทิตย์ แต่มีการดูพระอาทิตย์เพื่อให้ทราบว่าจะถึงเวลาที่จะทำพิธีละหมาดเพื่อชำระจิตใจให้บริสุทธิ์ ซึ่งต้องปฏิบัติวันละ ๕ เวลาคือก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ถึงถึงบ่ายสามโมง บ่ายสามโมงถึงหกโมงเย็น หลังพระอาทิตย์ ตกดิน และเวลาประมาณสองทุ่ม

๓๕. กาญจนาคพันธุ์, *คอกคิดขอเขียน* (พระนคร : บารุงสาส์น, ๒๕๑๓, หน้า ๕๘-๖๐)

๓๖. ศ. พลายน้อย, “ธรรมเนียมญี่ปุ่น”, *วิทยุศึกษา* ๑๕ (สิงหาคม, ๒๕๑๑) : ๒๘

๓๗. นาค ใจอารีย์ “แม่พระคงคา”, *วัฒนธรรมไทย* ๓ (กันยายน ๒๕๐๖) : ๕๐-๕๕

ทุกคนจึงควรเอาใจใส่ “เมื่อเข้าสู่สุริยวงจะลง
ลับ จงคำนับสุริยันพระจันทร์” ความจริง
การไหว้พระจันทร์นั้นเป็นธรรมเนียมของชาว
ญี่ปุ่นและชาวจีน แต่ชาวไทยก็ยึดรับมา
ปฏิบัติโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมของจีนมัก
ถ่ายทอดเลื่อนไหลสู่ไทยได้ง่าย เพราะ “ชาติ
จีนชาติไทยมิใช่อื่นไกลพี่น้องกัน” มีความ
สัมพันธ์กันมาช้านาน ไทยจึงรับธรรมเนียม
วัฒนธรรมนี้มาด้วย

หนึ่ง เป็นที่เชื่อกันว่าสังคมไทยสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นขาดการเอาใจใส่ที่จะ
ทะนุบำรุงพระสงฆ์ สุนทรภู่คงจะมองเห็น
ปัญหาประเด็นนี้ดี จึงต้องการที่จะชักจูงให้
คนหันกลับมาใส่ใจในพระสงฆ์กันมากขึ้นโดย
เขียนชูเอาไว้ว่า “อนึ่งพบปะพระสงฆ์ทรง
ศีลา ไม่วันทาอดยดทักยศอับ” เพื่อให้คน
ทั่วไปรู้สึกกลัวเกรงจะได้ปฏิบัติตามคำสอนนั้น
นับเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมที่ดีงามเกี่ยวกับ
ประเพณีการไหว้กราบพระให้คงอยู่ เพราะ
ถ้าทุกคนพากันละเลยหนึ่งเฉยไม่เข้าศาสนาก็จะ
เสื่อมสูญ ทั้งนี้เพราะพระสงฆ์เป็นศาสน
ทายาทผู้สืบต่ออายุ พระพุทธศาสนา ไว้อย่าง

สำคัญ คนจะรู้จักพระพุทธพระธรรมได้
ก็ต้องอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้แนะนำสั่งสอน
พระพุทธศาสนาจะเสื่อมหรือจะเจริญย่อมขึ้น
อยู่กับพระสงฆ์ ฉะนั้นพระสงฆ์จึงสำคัญที่
สุด^{๓๔} ควรแก่การเคารพกราบไหว้เป็นอย่าง
ยิ่ง ส่วนพระสงฆ์ที่ไม่ดีก็ย่อมมีปะปนอยู่บ้าง
ทุกยุคทุกสมัยเพราะมีอยู่เป็นจำนวนมากด้วย
กันก็ไม่จำเป็นต้องไหว้ ควรไหว้แต่เฉพาะ
พระสงฆ์ผู้ทรงศีลที่ควรแก่การเคารพนับถือ
จริงๆ เพื่อท่านจะได้มีกำลังใจอยู่ปฏิบัติศาสน
กิจสืบทอดพระศาสนาต่อไป

ในแง่จริยธรรม สุนทรภู่ได้สอนให้
“เอนอรรถตรัสความที่ดีก่อน จะถวาทพณ
เกิดประเสริฐศักดิ์” เพราะผู้ที่เลือกพูดแต่สิ่ง
ที่ดีเรียกว่าเป็นผู้มีวาจาเป็นสุภาสิต ย่อมทำ
ประโยชน์ใหญ่หลวงให้แก่โลก ขจัดความ
ทุกข์และนำความสุขสู่ผู้ฟัง วาจาเป็นสุภาสิต
จึงเป็นมงคลอันสูงสุดที่ทุกคนควรประพฤติ
ปฏิบัติเพื่อจะได้พบแต่ความเจริญก้าวหน้าใน
ชีวิต^{๓๕} และสุนทรภู่ยังสอนให้คนระมัดระวัง
ตนอยู่เสมอในการกระทำกิจการต่างๆ ไม่ให้มีนิสัย
มักง่ายซึ่งเป็นบ่อเกิดของความประมาทอันจะ

๓๔. แสง จันทรางาม, “ความสำคัญของพระสงฆ์,” *ศาสนวิทยา* (พระนคร : บรรณาการ, ๒๕๑๒),
หน้า ๑๐๔-๑๐๕

๓๕. สมเด็จพระสังฆราช (อริยวัฒน์มหาเถร), หน้า ๖๔-๖๕.

นำไปสู่ความเดือดร้อนในที่สุด เตือนให้คน มีสติสัมปชัญญะ เช่น “อย่านอนซยสตรีนัก มีภัย” ซึ่งสอดคล้องกับคติของไทยที่ถือมา แต่โบราณว่า หญิงนอนซยชายนอนขวาเป็น มงคล^{๔๐} เจตนาที่แท้จริงสุนทรภู่คงมุ่งสอน ให้คนมีสติรอบคอบระมัดระวังตนทุกขณะแม้ ยามหลับ เนื่องจากบ้านเรือนคนไทยสมัยก่อน มักจะปลูกอย่างง่าย ๆ ไม่สู้มีห้องมิดชิดเวลานอนเจ้าของบ้านจะชอบนอนตามระเบียบพะไล เพราะเย็นสบายกว่านอนในห้อง ถ้าศัตรูคิดร้ายก็จะจู่โจมถึงตัวได้โดยง่าย เหตุผลที่ให้ ชายนอนข้างขวาก็เพื่อจะได้ลุกขึ้นอย่างคล่องตัวและสามารถใช้มือขวาจับอาวุธขึ้นต่อสู้กับ ศัตรูร้ายได้อย่างถนัดและรวดเร็วนั่นเอง

คำสอนเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย

สมัยก่อนการแพทย์ยังไม่เจริญเท่าสมัยนี้ การเตือนคนทางอ้อมให้ระมัดระวังรักษา สุขภาพอนามัยทั้งกายและใจจึงเป็นอีกลักษณะ หนึ่งที่สุนทรภู่นำมาสอน เช่น สอนเรื่องการ รักษาความสะอาดของร่างกายโดยให้ยี่ติราศี เป็นหลักว่า เวลาเข้าน้ำหรืออยู่ที่หน้า ตื่นขึ้นมา ให้เสกน้ำล้างหน้าเสียก่อนห้ามโกรธ ทำจิตใจ ให้เบิกบานผ่องใสซึ่งเข้าหลักศาสนาพุทธด้วย

ที่สอนให้คนละชั่ว ทำดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสเครื่องเศร้าหมอง ถ้าคน ทั้งหลายทำได้ดังนั้นก็จะมีสุขภาพจิตดีทั่วกัน สังคมก็ย่อมผาสุกหรือห้ามคำว่าแตก ถม และ ฝน ห้ามกังวลเร่งวันเร่งคืน ซึ่งเป็นเรื่องของ ความฟุ้งซ่าน ขาดสติส่อให้เห็นถึงสุขภาพจิต ที่ไม่ดีอันไม่ควรกระทำ หรือห้ามถ่ายอุจจาระ บิดสวาระอาบน้ำในแม่น้ำลำคลองเพราะจะเป็น การเผยแพร่เชื้อโรค เนื่องจากคนสมัยก่อน อาศัยน้ำกินน้ำใช้จากแม่น้ำลำคลองด้วยกันทั้ง นั้น

“อนึ่งวันจันทร์ตราสตรุษสารทสุรย์
วันเพ็ญบุรพ์พรรษาอัชฌาสัย ทังวันเกิดเรติ
ร้างให้ห่างไกลห้ามมิให้เสน่หาถอยอายุ แม้น
สตรีมีฤศอยู่อย่าอยู่ด้วย ถ้ามีม้วยก็มักเสียจักหมัก
เกิดผีพองเป็นหนองพุกวรบำรุงบำรุงองค์ให้จง
ดี” ที่สุนทรภู่สอนขึ้นเพื่อตักเตือนชายทุกคน ให้พึงสังวรเรื่องการร่วมประเวณีไม่ให้หมก มุ่นอยู่ในกามคุณ ให้รู้จักงดเว้นในวันดังกล่าว เพื่อถนอมสุขภาพให้ปราศจากโรคภัยด้วยกัน ทั้งสองฝ่าย การมีเพศสัมพันธ์มากเกินไปมี ผลทำให้สมองไม่แจ่มใส สติปัญญาเสื่อมถอย ผอมแห้งแรงน้อย อ่อนเพลีย อาจหมดสติเกิด อันตรายถึงแก่ชีวิตได้ การมีเพศสัมพันธ์แต่

๔๐. สารสนสมเด็จเล่ม ๒๑, หน้า ๕๘.

พอเหมาะสม ไม่พราเปรื่อย่อมเป็นผลดีแก่ตน ไม่มีคนกล่าวติเตียนได้ ดังที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิพนธ์เรื่องกันบ่วยไว้มีความตอนหนึ่งว่า “การนอนกับหญิงถ้ากระทำโดยมีกิจจะลักษณะ คือนอนแท่งกับเมียของตนเอง และประพฤติก่อในเวลากลางคืนสมควรไม่เป็นข้อที่ควรจะติเตียนหรือห้ามปราม เพราะเป็นของธรรมดาโลก ซึ่งถึงแม้ข้างฝ่ายพระศาสนาไม่ห้ามปรามหรือติโทษ” ๔๑

คำสอนเกี่ยวกับผลทางจิตใจ

สุนทรภู่พิจารณาเห็นว่า ความเชื่อบางอย่างเมื่อปฏิบัติแล้วช่วยทำให้สบายใจ เกิดความหวังมีกำลังใจ เช่น การที่คนไทยสมัยก่อนถือวันพฤหัสบดีเป็นวันครูโดยยึดหลักจากคติพราหมณ์ว่า พระพฤหัสบดีเป็นเทพฤๅษี และเป็นเทพวันครู เป็นครูบาอาจารย์ของเทพเจ้าสำคัญส่วนมาก คนไทยโบราณจึงนิยมฝากลูกหลานเข้าเรียนตามวัดหรือตามบ้านกันในวันพฤหัสบดี เพราะเชื่อหรือหวังว่าลูกหลาน

จะเรียนได้สำเร็จเป็นผลดี ๔๒ สุนทรภู่จึงนำเสนอว่า “เรียนสิ่งใดวันพฤหัสบดี” ส่วนคตินิยมการเชื่อถือเรื่องทิศต่าง ๆ ของคนโบราณนั้น คงจะเป็นประโยชน์เพียงให้ผู้เชื่อสบายใจเท่านั้น ๔๓ แต่สุนทรภู่ก็นำมาสอนไว้ด้วย เช่น “เสวณนั้นผ่นพระพักตร์ไปบูรพทิศ เจริญฤทธิ์ชั้นชาสธาผล แม้นผ่นพักตร์ทักษิณ ถิ่นมณฑล ไม่ขาดคนรักใคร่เวียนไปมา ฯลฯ”

อนึ่ง คนไทยสมัยก่อนมีความเชื่อเกี่ยวกับสีเป็นอันมากว่ามีอิทธิพลต่อชีวิต ถือว่าผู้ใดใช้สีให้ถูกโฉลกจะโชคดี ๔๔ สุนทรภู่เองไตร่ตรองแล้วเห็นว่า การออกไปสู้รบกับข้าศึกเป็นเรื่องสำคัญในชีวิตของผู้ชายเสี่ยงกับความตายทุกขณะจิต จึงนำเรื่องสีมาสอนว่า “อนึ่งภูษาผ้าทรงณรงค์รบให้มีครบเครื่อง เสี่ยงทั้งเจ็ดสี วันอาทิตย์สีทึบโชคโฉลกดี เอาเครื่องสีแสดทรงเป็นมงคล ฯลฯ อนึ่งพาสีขี้ขับประทับงาม ให้ต้องตามสีสนับจึงกันภัย” ทั้งนี้เพื่อช่วยให้มีกำลังใจขณะออกไปรบทำให้มีความหวังว่าจะได้รับชัยชนะกลับมา

๔๑. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, กันบ่วย (พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, ๒๔๕๖), หน้า ๖-๗.

๔๒. เจอ สตะเวทิน, “พระพฤหัสบดี” ตำรวรรณคดี (พระนคร : คลังวิทยา, ๒๕๐๕), หน้า ๕๖-๕๗.

๔๓. สาส์นสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ๑๕ หน้า ๒๔๖-๒๔๗.

๔๔. นาค โจอารีย์, “สีมงคล”, วัฒนธรรมไทย ๘ (มีนาคม ๒๕๑๑) : ๑๔-๑๘.

การเชื่อคำสอนอย่างมีเหตุผล

คำสอนเกี่ยวกับความเชื่อต่าง ๆ ใน ศาสตร์ศึกษาเท่าที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างสังเขปโดยทั่วไปแล้วคนฉลาดย่อมรู้จักพิจารณาว่า คำสอนข้อใดที่มีเหตุผลควรแก่การเชื่อถือนำไปปฏิบัติตามจึงจะเกิดความเป็นสิริมงคล แต่คนที่ขาดเหตุผลจะเชื่ออย่างมง่าย ย่อมไม่เกิดประโยชน์แต่อย่างใด กลับจะเป็นอันตรายต่อชีวิตเสียด้วย เรื่องนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีจึงทรงพระราชนิพนธ์ เป็นนิทานชวนขันล้อ สวัสดิรักษาชี้ให้เห็นโทษของการเชื่ออย่างมง่าย มีความว่า ชายคนหนึ่งไปศึกษาต่อต่างประเทศ เมื่อสำเร็จกลับมาได้มีโอกาสอ่านสวัสดิรักษาแล้วเกิดศรัทธาเต็มที ทั้งใจปฏิบัติตามคำสอนในสวัสดิรักษาทุกประการ ประพฤติตนอย่างไทยแท้ทีเดียว จนเมื่อประพฤติดำตามสวัสดิรักษาหนักเข้าตนกลับมีแต่ความทุกข์กายทุกข์ใจและเข้ากับใครไม่ติด เช่น ตอนเช้าลุกขึ้นสวดมนต์ นื่องชายก็เข้าไปล้อทุกวันทำให้รู้สึกขัดใจแต่ไม่กล้าว่ากล่าวด้วยกลัวผิดสวัสดิรักษาที่ว่าเวลาเช้าให้กล่าวแต่ วาจาที่ดี เมื่อจะกินข้าวต้องควักเข็มทิศออก

มากุเพื่อนั่งให้ถูกทิศเพราะอยากมีอายุยืน ยามนอนต้องคอยระวังไม่ให้เท้าซ้ายทับเท้าขวากลัวจะอัมปลงคลจึงนอนไม่เต็มตาพาให้หน้าซีดและตากดง นุ่งผ้าดำไปงานโกนจุกวันเสาร์ เจ้าของบ้านก็โกรธเพราะเขาถือเป็นการมงคลใหญ่ไม่ควรแต่งตัวอย่างนี้เลยพาลพื้นเสียหาว่าเขาใจไม่รู้จักสวัสดิรักษา^{๔๕} การที่ชายหนุ่มผู้นั้นเชื่อถือปฏิบัติตามคำสอนในสวัสดิรักษาอย่างมง่ายไร้เหตุผล ไม่ได้ใช้วิจารณญาณไตร่ตรองให้ดีสมกับที่เป็นผู้มีการศึกษาสูงว่าสิ่งที่ตนประพฤติปฏิบัตินั้นเหมาะสมกับสภาพสังคมหรือต้องตามกาลเทศะที่ควรจะเป็นหรือเปล่า จึงแทนที่จะประสบกับความสุขความเจริญความมีสิริมงคลในชีวิตกลับพบแต่ความทุกข์ ร่างกายซีดเซียวปราศจากสง่าราศีมีแต่ความเสื่อม

อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่สมัยโบราณเป็นต้นมาสวัสดิรักษาได้ช่วยถ่วง ทอดท้านคติและความเชื่อ อีกทั้งช่วยอนุรักษ์แบบแผนและวัฒนธรรม ตลอดจนสร้างค่านิยมที่อาจถือเป็นแนวปฏิบัติด้านการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะของชาวไทยได้เป็นอย่างดี จึงอาจกล่าวได้ว่า สวัสดิรักษาเป็นหนังสือคู่มือสอนชายเล่มแรก ที่

๔๕. พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, “สุนทรพจน์ตามสวัสดิรักษา”, ประชุมนิทาน (ธนบุรี : โรงพิมพ์ รุ่งวัฒนา, ๒๕๑๓), หน้า ๑๓๓-๑๔๗

มุ่งสอนจริยธรรมอันดีงามให้แก่ชาวไทยสมัยก่อน

ปัจจุบันคำสอนในสวัสดิรักษามักถูกเพิกเฉยหรือแทบจะไม่ได้ได้รับความสนใจจากเด็กหนุ่มสมัยใหม่ เนื่องจากเห็นว่าคำสอนดังกล่าวเหล่านั้นเป็นเรื่องชวนหัว กร่ำครี และลำสมัย อีกทั้งการหลงใหลของวัฒนธรรมตะวันตกก็มีส่วนทำให้ธรรมเนียมประเพณีเก่า ๆ ของไทยถูกแทรกแซงและถูกทำลายไปเป็นอันมาก ประกอบกับคนหนุ่มทั้งหลายก็ไม่ได้รับการอบรมถ่ายทอดเกี่ยวกับสวัสดิรักษาเหมือนคนสมัยก่อน จึงขาดการเอาใจใส่อย่างแท้จริงตรงกันข้ามหากสอบถามผู้สูงอายุที่มีวัยตั้งแต่ ๖๐ ปี ขึ้นไปแทบทุกคนจะให้ความเห็นในเชิงนิยมชมชอบเกี่ยวกับคำสอนในสวัสดิรักษา โดยกล่าวว่าคำสอนเหล่านั้นส่วนใหญ่ยังใช้ได้ดีกับชีวิตประจำวัน มี

เพียงบางข้อเท่านั้นที่ไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับสังคมทุกวันนี้ได้

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่สวัสดิรักษาซึ่งเคยเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจของชาวไทยให้มีสติสัมปชัญญะ อีกทั้งเป็นแนวทางให้ชาวไทยได้ประพฤติตนให้ถูกต้องตามกรอบประเพณีมาแต่โบราณกำลังไร้ค่าสิ้นความสำคัญ สังคมไทยพากันละเลยไม่เหลียวแลต่างมองข้ามไป ขาดคนสนใจที่จะถ่ายทอดฟื้นฟูสืบทอดและกันมาเป็นเวลาช้านาน ในขณะที่สังคมกำลังฟอนเฟะและมีสิ่งฟุ้งเฟ้ออยู่มากมายเช่นปัจจุบันนี้ จะเป็นการสมควรหรือไม่ที่เราจะหันกลับมาทบทวนอ่านสวัสดิรักษากันใหม่ และช่วยกันพิจารณาเลือกสรรคำสอนที่เห็นว่าเป็นประโยชน์เหมาะสมเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมอีกครั้งหนึ่ง